

րում, կանգ չառնելով ոչ մի դժուարութեան եւ ոչ մի ծախսի առաջ: Լեռան այնպիսի մասերում, ուր հողաշերտի կատարեալ բացակայութեան պատճառաւ ծառատունկ հաստատել անհնարին էր լինում, նոյն իսկ այդ տեսակ տեղերը կենդանացնում էին, չիմերով (մարգագետնից կրտուած շերտեր) ծածկելով: Երբեմն մերկ ֆրանսիական ալպերը այժմ զգալի տարածութեամբ ծածկուած են մատաղատունկ անտառներով եւ նրանցում արդէն վաղուց լռել են հեղեղները: Դործը դեռ շարունակում է: Այդ հսկայական ձեռնարկութիւնը իւր բոլոր բարդութիւններով եւ առաջ եկած արդիւնքը նկարագրուած է յայտնի մասնագէտ Դեմօնցիէի գեղեցիկ շարադրութեան մէջ, որը նախապէս տալիս է բնութեան աւերման պրոցեսի գիտական նկարագիրը (որը առաջ է դալիս անտառների ոչնչացման հետեւանօք) նրա (աւերման) ձեւերը, աստիճանները եւ զարգացումը: Դժբախտաբար մենք առ այժմ կարող ենք օգտուել Դեմօնցիէի շարադրութեան առաջին մասից, իբրեւ ահազանգ յուշարարից, որովհետեւ անտառաբուծութիւն Անդրկովկասում լուրջ ծաւալով դեռ երկար ժամանակ մօտաւորապէս երազային ձգտում պիտի համարել, մի սոսկալի ճշմարտութիւն, որը գնալով աւելի է պարզում մեզ համար:

(Շարունակելի)

Յ. ՍԱՀԱԹԷԼԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԱՐԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՏՈՒՆԹԻՆՆԵՐԷՆ

Բ.

Կրկնանուն անձականներ:

Նախորդ յօդուածին մէջ ուսումնասիրուած ածականները առանց բացառութեան արմատ գոյականներ ունէին իրենց աղբյուրը, զորոնք առանց վերջագիր մասնիկներով ածանցել փոխաբերութեան անփոփոխ ու անայլայլ կը կցէին պարզաբար իրենց վերջը: Այսպէս — անտեսուած քանի մը նոր օրինակներ ալ յաճախելու համար — “*պոպուլուս*”, *պոպուլուս*, էջ 266, 276 եւ 307 = *پاپولس*, *پاپولس*, *populus qui non est populus*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 165 = *τῆς μελισσῆς τὸ ἰδιότροπον*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 5 = *πλήν τῶν πόλεων*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 4 = *τῆν ἀγαθὴν προαίρεσιν*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 110 = *τραχύτιχα*, որուն իրեւ տարբերակ ունի մատենագրանիս Թ. 235 ձեւ. “*պոպուլուս*”, *پاپولس*, էջ 26 ա, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 2 = *τῆν πύον πᾶσαν*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 70 = *ἵστειριχὼν βιβλίον*, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 464, որուն ասորին կը պակսի այստեղ, “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 299, ասորին միայն “*պոպուլուս*” (Graf fin, Pat. syr. I, էջ 833), “*պոպուլուս*” (մեղուի), *پاپولس*, *پاپولس*, էջ 4 = *ἕρως δεικνύων* եւ այլն:

Այս ձեւը սակայն անհրաժեշտ ու միակ օրէնք չէ դասական մատենագիրներու քով. կան դէպքեր, ուր արմատ գոյականները *պոպուլուս*, *پاپولس*, *پاپولس*, *پاپولس*, *پاپولس* եւ այլն վերջագիր մասնիկներով կ'ածանցուին անարգել օրինակ “*պարծալ*”, “*տեսիլ*”, “*կարծի*”, “*յաւագ*”, “*գիտութիւն*”, “*ծագում*”, “*ծնունդ*”, եւ այլն, մինչդեռ ածականները հաստատուն կը պահեն իրենց ծայրը ածանցման ենթարկուած գոյականներուն արմատները՝ *պարծ*, *տես*, *կարծ*, *յաւագ*, *գիտ*, *ծագ*, *ծն* եւ այլն: Կան դարձեալ դէպքեր ու տեղեր, թէպէտ շատ ցանցաւ, ուր գոյականները կը ներկայանան միշտ արմատ

τητος θαψυλῶς υποδέχεται (ibid., էջ 112—113), նոյն էջի վրայ հայ թարգմանիչը գործածած է նաեւ «^Էլիս խաւնաւն շո՞ւղ Բացաւորութիւնը: «Եւ նորաւք բնդուսնի փորմեր շատաւորաւ խաւնաւն ջերմութեանն եւ ցրտութեանն», անդ, էջ 140, յոյնը τὸ ἐνδοον ἡμῶν θερμὸν διαῤῥιπίζει (առին դարմանիչ) καὶ ἀναψύχει (Migne, Pat. gr. XXIX, էջ 149):

ԱՆԳԷՏ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — “Որ զանհամ պատմու-
թիւնս (տպ. զնէսսդ արարսն-իւնն) օտեղծա-
նեն յանհանճար մտացն իւրեանց եւ կաթինց
իւրեանց անէրդ գէորդ-իւմբն հասու լինել
անհասիցն”, Բարս., Վեց., էջ 28, այս-
պիսի պաճուճանքով հայացուցած է Թարգ-
մանիչը յոյն նախաբանագրին սա պարզ տո-
ղերը՝ παυσάσθωσαν οὖν μυθικῶν πλασ-
μάτων, ἐν τῇ ἀσθενείᾳ τῶν οἰκειῶν λο-
γισμῶν τὴν ἀχατάληπτον διανοίᾱς καὶ ὕφα-
τον παντελῶς ἀνθρωπίνῃ φωνῇ δύνανται
ἐκμετροῦντες, Migne, XXIX, էջ 33.

ԱՆՁԱՅԻՐ ԶԱՅԻՐՈՒԹԻՒՆ. — «Զի աշխարհը
բռնեալք աւազոյ սանձեաց նահանջեաց
Աստուած զսասուլութիւն բռնութեան ծո-
վու», Բ արս., Վէջ., էջ 72, որուն համա-
պատասխան հաստուածք սապէս է յոյնին մէջ
τῷ ἀσθενεστέατω πάντων τῷ φσάμμω,
Migne, Pat. gr. XXIX, էջ 84:

ԱՌԻԿԵԱԿԱՅԻՐ ԳՐԻԶ. — “Քանզի միոյ յաւելեալսէն իբրեւց անտի առաջնոց, որ եղեն ի մէջ եկեղեցւոյ, ոչ գիտացաք եթէ եղեւ նմա վոյթ պնդութեան վասն գրչութեան այսր ճառից», Եւսեբ., Եկ. Պատմ., էջ 5, այսպէս թարգմանուած է ասորի Առաջին միակ բառը (Wright—Mc Lean, The eccl. hist. of Euseb., էջ 6), որ է յոյն բնագրին սὺγγράφους դարձեալ միակ բառին թարգմանութիւնը (տես Laemmer, Euseb. Pamph. hist. eccl., էջ 8). տես նաեւ “ոչ է տգեղ լսել զնոյն բան շահեալսէն իբրեւց զոր գրեաց», անդ, էջ 45 եւ “ասաց վասն նորա այն իսկ այս աւելեալսէն իբրեւց», անդ, էջ 46, որոնց դէմ միեւնոյն պարզ ասորի բառը կը գտնուի, տես, էջ 39 եւ 40.

ԲԱԶՄԱԾԻՆ ԾՆՈՒՆԿՒ. — «Անասունք որ միշտ
յորս եւ ի կերակուրս կոտորին, քաշման
ձևերն ունին բնութեամբ, Բարս.,
Վեց., էջ 191—192, յոյ՛ն կարուկ ու
կարճ տ՛ն εὐαλωτότερα τῶν ζώων πολλυ-
γωνώτερα.

ԲԱԶՄԱՅԱՆԻ ՅԱՆՈՒՆՍ. — “Ձի չէ մարթ
թէ մի գնացքն (սյսպէս տպ., իսկ մատենա-
դարանիս թ. 249 եւ 612 ձեռագիրներու
ընթերցուածը ունի՝ գնացն) լինիցին քաշ-
յա-քաշ-քաշ-քաշ նոցա, Բարս., Վեց.,
էջ 20, յոյնէն չափազանց հեռացած է պո-
տեղ դարձեալ հայ թարգմանիչը, Migne,
էջ 24-25:

ԲԱՐՁՐԱՅԵՐԶ ԲԱՐՉՈՒՆԻՔ ԿԱՄ ԲԱՐՉՐՈՒՆ
ԹԻՒՆ. — “Երկիրք դարձեալ բնութեամբ
շէրշըմբէյ զտեղիս ունին” և Բարս.,
էջ 14 = τὸ χοῦφ α φέρεται. “Ծառք
ըստ իւրաքանչիւր Հագոց է Բարս-
շըմ” վերացեալք, անդ, էջ 24 = δ ἐν
θροον ὃς η λ α τ ά τ ω ν προβολαι եւ այլն.
“Զխորդ ջուրն լոյծ եւ խաղաց բնութիւնն”
Հաստատեալ կացցեն ի վերայ դմբութայրդ
գլխոյն երկնից է Բարս-բէյ զար-
պատեալ շուրջ գողորն բոլորակն երկնից,
անդ, էջ 49, յոյնը պարզաբար ἐπὶ τῇ
χυρτῇ περιφερείας. “Զէր մարթ է Բար-
շըմբէյ Բարս-շըմ վերանալ ելանել, անդ,
էջ 73, յոյն բնագրին մէջ չկայ այս հա-
տուածին համապատասխան տեղիք. երկրորդ
եւ երրորդ տեղիքներու մէջ օրինակներն ու-
նին “է Բարս-բէյ” ընթերցուածը, զոր սովոր-
ականի վերածելով կը կարդամ “է Բարս-
բէյ”. — “Փիղ զկերակուն պատճովն համ-
բառնայ հանէ յերկրէ է Բարս-բէյ մարմնոյն
Բարս-բէյ”, անդ, էջ 194—195 = ἡ πρὸς
νομαία χαμόθεν ἐπὶ τὸ ὕψος διανομιζέ-
նոյն էջի վրայ դարձեալ “է Բարս-բէյ Բար-
ս-բէյ” ամպոցն հասանն, յոյնը ունի
տարբեր դարձուած, որ չի թոյլատրեր համե-
մատութեան գալ հայուն հետ:

ԲՆԱԾԻՆ ԾՆՈՒՆԻՐ. — «Բազում անգամ յետոյ եւ յետուստ ծնանիցի ի նոսա, լինի բնաթի քնդեալն ի նոսա իշխան եւ առաջնորդ», Բարս., Վեց., էջ 164, յոյ՛ը համառօտ է հոս, կարելի է սակայն հաստատապէս ըսել թէ խնդրական ասութիւնը համապատասխանէ յոյն պարզ $\epsilon\chi\ \varphi\acute{o}\sigma\epsilon\omega\varsigma$ ին (հիմնէ Migne, անդ., էջ 173), որ հայ բնագրին միեւնոյն էջին վրայ կը թարգմանուի «անդստին յիւրեանց բնութենէ» (տող 16) եւ «յընդարդոյ բնութենէ» (տող 2 վարէն):

ԵՐԱԳԱՂԻՐ ԳՐԻՉ. — “Ձե գրէ՛ւ էրգագիրք” “Ե-
գագիրք շրջէն բնդ նմա (Որոգին) աւելի քա՛ն
զեւթն, զի առէր նոցա եւ գրէին”, Եւսեբ.

